

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

<i>Кузнецова Людмила Валентинівна</i> ІСТОРИЗМ ЯК ПРИНЦИП ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА	455
<i>Мишак Дмитро Едуардович</i> УЧАСТЬ ЗАХИСНИКА НА ЗАВЕРШАЛЬНИХ ЕТАПАХ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ	458
<i>Пришєдько Олександр Леонідович</i> ПОДАТКОВИЙ КОМПРОМІС ЯК ПІДСТАВА ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	460
<i>Ренкас Анастасія Анатоліївна</i> СПЕЦИФІКА ВИЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ПІДОЗРЮВАНОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	461
<i>Філімонов Микита Володимирович</i> ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ ІЗ ВЕБ-САЙТІВ ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ: ПРОБЛЕМИ ДОКТРИНИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	463
<i>Якових Євген Володимирович</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПЕРЕДАЧУ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ НА ВІДПОВІДАЛЬНЕ ЗБЕРІГАННЯ ВЛАСНИКУ Д КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	465

СЕКЦІЯ 11. КРИМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

<i>Др'юмін Віктор Миколайович</i> ПОЛЕМОЛОГІЯ ТА ВІЙНА: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ РАКУРС	468
<i>Мандриченко Жанна Василівна</i> ДО ПИТАННЯ ЩОДО УМОВ БУДІВЕЛЬНОЇ АМНІСТІЇ В УКРАЇНІ	471
<i>Melnychuk Tetiana Volodymyrivna</i> ORGANISED CRIME IN POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE: MAPPING THE RISKS	473
<i>Федчун Наталія Олександрівна</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ	475
<i>Цитряк Віктор Ярославович</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕРШИХ ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВ ТА СИСТЕМ	477
<i>Альбеценко Олексій Станіславович</i> СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИВАТНИХ ВІЙСЬКОВИХ КОМПАНІЙ	480

СЕКЦІЯ 12. КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, ПСИХОЛОГІЯ ТА МЕДИЦИНА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА

<i>Аркуша Лариса Ігорівна, Д'ячкова Марія Олегівна</i> РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ	482
<i>Тіщенко Валерій Володимирович</i> ВОЄННА КРИМІНАЛІСТИКА: ПОНЯТТЯ, ПРИЗНАЧЕННЯ І ЗМІСТ	484
<i>Загородній Віктор Євстафійович, Чумак Сергій Прокопійович</i> ВИКОРИСТАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ	486
<i>Ващук Олеся Петрівна</i> ЩОДО МОБІЛЬНОГО ДОДАТКУ СЛІДЧОГО	489
<i>Подобний Олександр Олександрович</i> УТОЧНЕННЯ ТИПОЛОГІЇ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ	491
<i>Самойленко Олена Анатоліївна</i> ЩОДО ТАКТИКИ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ЯК СТРУКТУРНОГО ЕЛЕМЕНТУ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	494
<i>Цехан Дмитро Миколайович</i> КРИМІНАЛЬНА КАР'ЄРА: ОКРЕМІ МОДЕЛІ ПОБУДОВИ	495
<i>Каркоцький Іван Олексійович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОПИТУ ЕКСПЕРТА ПІД ЧАС СУДОВОГО СЛІДСТВА	498
<i>Серафимов Олександр Миколайович</i> ЩОДО ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗУМІННЯ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ, ЯКІ ДІЮТЬ НА ТЕРИТОРІЇ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ	500
<i>Белік Лариса Степанівна</i> ЩОДО КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	502

Список використаних джерел

1. Малахова О. В. До питання огляду сторонами кримінального провадження змісту Інтернет-сторінок. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 64–69.
2. Ратнова А. В. Проведення огляду облікового запису користувача в соціальній мережі під час досудового розслідування кримінального провадження. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Вип. 3 (32). С. 97–102.
3. Коваленко А. В. Огляд комп'ютерних даних під час розслідування колабораційної діяльності: типові об'єкти та приклади з практики. *Війна в Україні: зроблені висновки та незавершені уроки* : зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. (22–23 лют. 2024 р.) / упоряд. У. О. Цмоць ; Львів. держ. унт внутр. справ. Львів, 2024. С. 413–417.
4. Школьніков В. І. Правова основа отримання інформації з мережі інтернет у кримінальному провадженні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2018. Вип. 4 (40). С. 172–174.
5. Постанова Третньої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду, судова справа № 759/7443/17 : від 27.10.2021 р. URL: <https://revestr.court.gov.ua/Review/100734866>
6. Постанова Третньої судової палати Касаційного кримінального суду, судова справа № 755/3105/17 : від 25.10.2023 р. URL: <https://revestr.court.gov.ua/Review/114581899>
7. Постанова Другої судової палати Касаційного кримінального суду, судова справа № 326/1385/18 : від 04.11.2021 р. URL: <https://revestr.court.gov.ua/Review/101100299>
8. Постанова Верховного Суду, судова справа № 477/233/16-к : від 22.11.2018 р. URL: <https://revestr.court.gov.ua/Review/78160586>

Ключові слова: слідчі (розшукові) дії, огляд, докази, електронні докази.

Keywords: investigative (search) actions, search, evidence, electronic evidence.

Якових Євген Володимирович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу*

ДО ПИТАННЯ ПРО ПЕРЕДАЧУ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ НА ВІДПОВІДАЛЬНЕ ЗБЕРІГАННЯ ВЛАСНИКУ ґ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Ратифікувавши Конвенцію про захист прав та основоположних свобод 1950 року Україна як держава-учасниця взяла на себе зобов'язання впровадити в українське законодавство конвенційні стандарти захисту прав людини, не допускати необґрунтованого порушення Конвенції з боку її державних органів, створювати передумови для зменшення числа заяв (скарг), що подаються до міжнародних конвенційних органів та установ. Особливої уваги заслуговує питання додержання конвенційних гарантій захисту права власності особи у кримінальному провадженні.

Так, Перший Протокол до Конвенції 1950 року презюмує право кожної фізичної та юридичної особи на мирне володіння своїм майном [1]. Втім, таке право не є абсолютним та може бути обмежене не інакше як в інтересах суспільства та виключно на умовах, які передбачені законом та відповідають принципам міжнародного права.

Кримінальне процесуальне законодавство України, відповідаючи на виклики і потреби сучасного правового суспільства, також гарантує кожній особі захист від неправомірних посягань на її права, який здійснюватиметься у регламентованому законом порядку з урахуванням конвенційних стандартів та актуальної судової практики Європейського суду з прав людини.

Втім, питання унормованості механізму обмеження права власності особи у кримінальному провадженні є недосконалим, особливо це стосується правової невизначеності поряд-

ку передачі речових доказів на відповідальне зберігання власнику (законному володільцю). Яскравим прикладом існування такої прогалини є великий масив судової практики, яка наразі містить двозначні підходи до вирішення питання про передачу речових доказів (як-от транспортного засобу) на відповідальне зберігання власнику (законному володільцю) під час здійснення кримінального провадження.

Чинний КПК України передбачає, що речові докази, які не містять на собі слідів кримінального правопорушення, а також ті, що піддаються швидкому псуванню (товари або продукція) повертаються власнику або передаються йому на відповідальне зберігання за умови, що це не нашкодить відповідному кримінальному провадженню (ч.6 ст.100 КПК України) [2]. Щодо речових доказів, які не містять на собі слідів кримінального правопорушення, законодавець конкретизував, що до цієї категорії, зокрема, належать предмети, великі партії товару, зберігання яких через громіздкість або з інших причин неможливо без зайвих труднощів або витрати по забезпеченню умов зберігання яких співмірні з їх вартістю [2].

Фактично, частина 6 ст.100 КПК України констатує повернення або передання на відповідальне зберігання певного майна власнику (законному володільцю). Проте, проаналізувавши актуальну судову практику, можна дійти висновку, що органи досудового розслідування дуже рідко дотримуються вказаного положення законодавства, та практично у ста відсотків випадків не повертають майно або затримують його передачу на необґрунтовано довгий строк, що як наслідок становить непропорційне втручання у право власності учасників кримінального провадження.

В основному ключовими проблемами, що пов'язані із передачею речових доказів (в даному випадку транспортного засобу) на відповідальне зберігання власнику (законному володільцю), є наступні:

- **неналежні умови зберігання автомобілів.** Так, аналіз ухвал слідчих суддів свідчить про тривале зберігання транспортних засобів на відкритій місцевості, які, перебуваючи під впливом погодних умов (вітер, сонце, дощ, сніг), піддаються швидкому псуванню та пошкодженню, що в результаті призводить до суттєвого зниження собівартості автомобіля, а отже, і втручання у право власності відповідного власника;
- **неповернення майна власнику після проведення усіх слідчих дій.** В ухвалі Дзержинського районного суду м. Харкова від 27.02.2024 року у справі № 638/15411/21 суд підкреслив, що у зв'язку із проведенням всіх необхідних слідчих дій на досудовому розслідуванні, а також направленням обвинувального акту до суду, вилучене майно повинно бути повернуто його власнику (законному володільцю) на відповідальне зберігання [3];
- **невиправдано довге утримання транспортного засобу на спеціальному майданчику.** В ухвалі Богунського районного суду м. Житомира у справі № 295/2691/24 від 28.02.2024 року слідчий суддя зазначив, що утримування автомобіля й трактора понад шість місяців на відкритій місцевості, є невиправданим та негативно впливає на їх технічний стан [4];
- **неправомірне використання транспортного засобу 3-ми особами.** В судовій практиці трапляються випадки звернення власників транспортних засобів із позовами про відшкодування матеріальної шкоди через неправомірне використання транспортного засобу посадовими особами органів досудового розслідування – що призвело до псування автомобіля та зниження його собівартості (наприклад, рішення Печерського районного суду м. Києва від 09.03.2023 року, справа без номеру).

Враховуючи викладене, можна дійти обґрунтованого висновку, що тривале перебування транспортних засобів на спеціальних відкритих майданчиках не завжди є виправданим, оскільки не відповідає завданням кримінального провадження та призводить до грубого порушення прав власників транспортних засобів.

На нашу думку, основною причиною виникнення проблем із передачею транспортного засобу на відповідальне зберігання власнику (законному володільцю) є законодавча неврегульованість цього питання у КПК України. Як наслідок, власники транспортних засобів, які вже

тривалий час обмежені у праві власності на них, вимушені шукати шляхи повернення свого майна усіма можливими способами – звернення із клопотанням про передачу транспортного засобу на відповідальне зберігання до слідчого, прокурора, суду; оскарження дій чи бездіяльності слідчого, прокурора до суду тощо. Такі дії в більшості випадків є безуспішними, оскільки слідчий вважає, що вирішення вказаного питання не належить до його компетенції, бо це не передбачено імперативними вимогами процесуального закону, а слідчий суддя, в свою чергу, переводить вирішення цього питання саме на слідчого, який здійснює досудове розслідування, посиляючись на аналогічне обґрунтування. Вказані обставини знайшли своє підтвердження в ухвалі Приморського районного суду м. Одеси від 28.10.2021 року у справі № 522/10138/21 [5].

Таким чином, вважаємо за необхідне доповнити чинний КПК України положеннями, які регулюють порядок передачі речових доказів на відповідальне зберігання власнику (законному володільцю), а саме: встановити суб'єктний склад такої передачі: хто ініціює передачу майна, хто приймає рішення про передачу майна, хто здійснює фактичну передачу майна; визначити обсяг прав і обов'язків учасників кримінального провадження, які беруть участь у передачі майна на відповідальне зберігання власнику; встановити строк, з якого моменту дозволяється передача речового доказу на відповідальне зберігання власнику та строк фактичної передачі такого майна на відповідальне зберігання; передбачити відповідальність за невиконання покладених на органи досудового розслідування обов'язків по передачі майна власнику (законному володільцю).

Усунення описаних вище прогалин у КПК України сприятиме здійсненню ефективного розслідування кримінальних проваджень, відповідатиме завданням кримінального процесу та, що найважливіше, зменшить ризик порушення конвенційного права власності особи на мирне володіння своїм майном.

Отже, передбачаючи можливість позбавлення або обмеження права власності у кримінальному провадженні, законодавець в обов'язковому порядку має встановити процесуальні умови та гарантії прийняття відповідного рішення, в тому числі чітко регламентуючи порядок повернення майна або його передачі на відповідальне зберігання власнику (законному володільцю). Внесення відповідних змін у КПК України є дієвим способом захисту прав та законних інтересів учасників кримінального провадження від надмірного і протиправного зловживання з боку органів досудового розслідування.

Список використаних джерел

1. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод : ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text (дата звернення: 15.03.2024).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n1703> (дата звернення: 15.03.2024).
3. Ухвала Дзержинського районного суду м. Харкова у справі № 638/15411/21 (провадження № 1-кп/638/557/24) [2024]. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117287956> (дата звернення: 15.03.2024).
4. Ухвала Богунського районного суду м. Житомира у справі № 295/2691/24 (провадження № 1-кц/295/1520/24) [2024]. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117383087> (дата звернення: 15.03.2024).
5. Ухвала Приморського районного суду м. Одеси у справі № 522/10138/21 (провадження № 1-кц/522/10631/21) [2021]. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100694436> (дата звернення: 15.03.2024).

Ключові слова: право власності, обмеження права власності, речовий доказ, транспортний засіб, власник, передача майна на відповідальне зберігання.

Keywords: right of ownership, limitation of the right of ownership, tangible evidence, vehicle, owner, transfer of property for safekeeping.